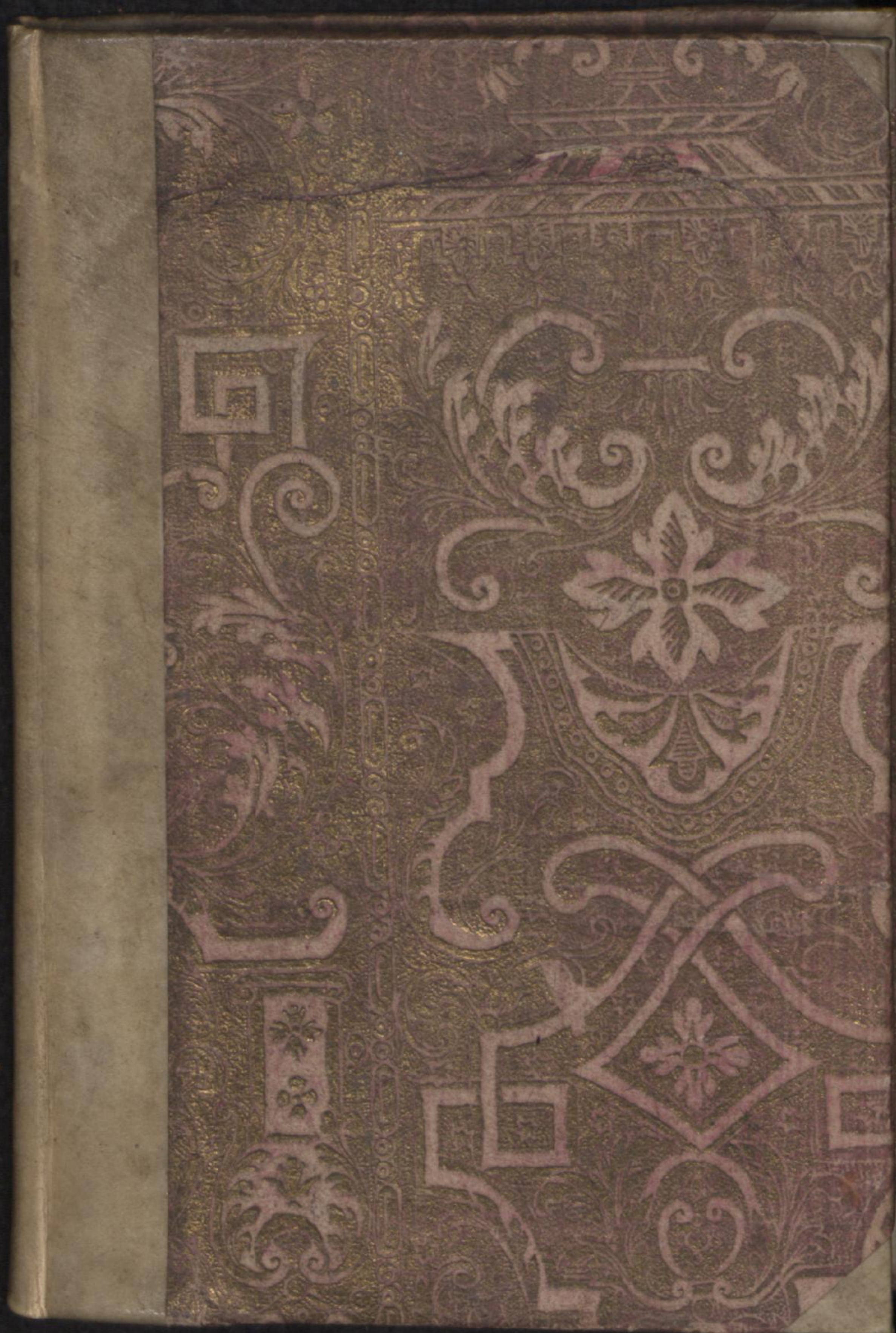
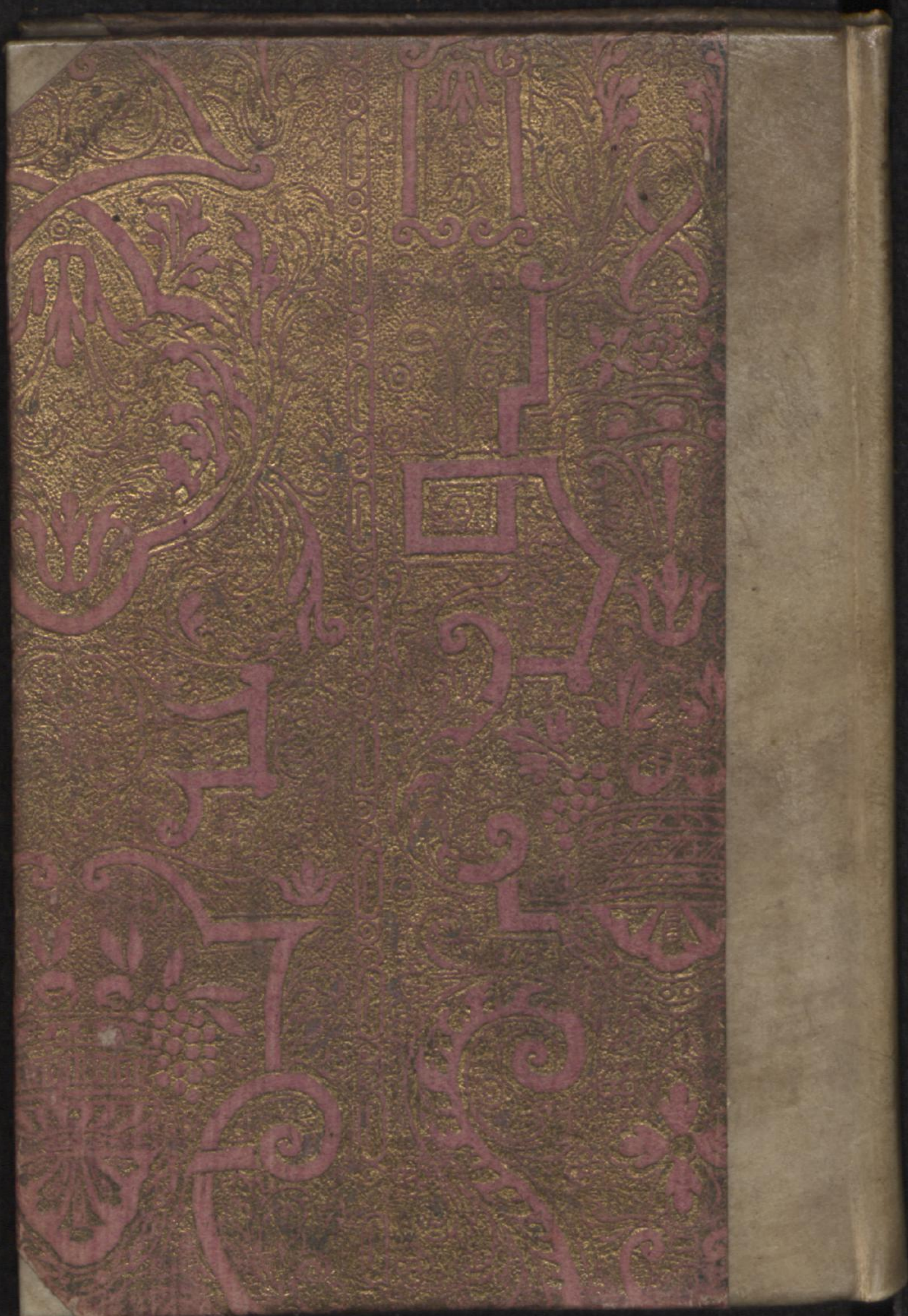

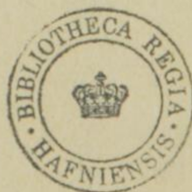

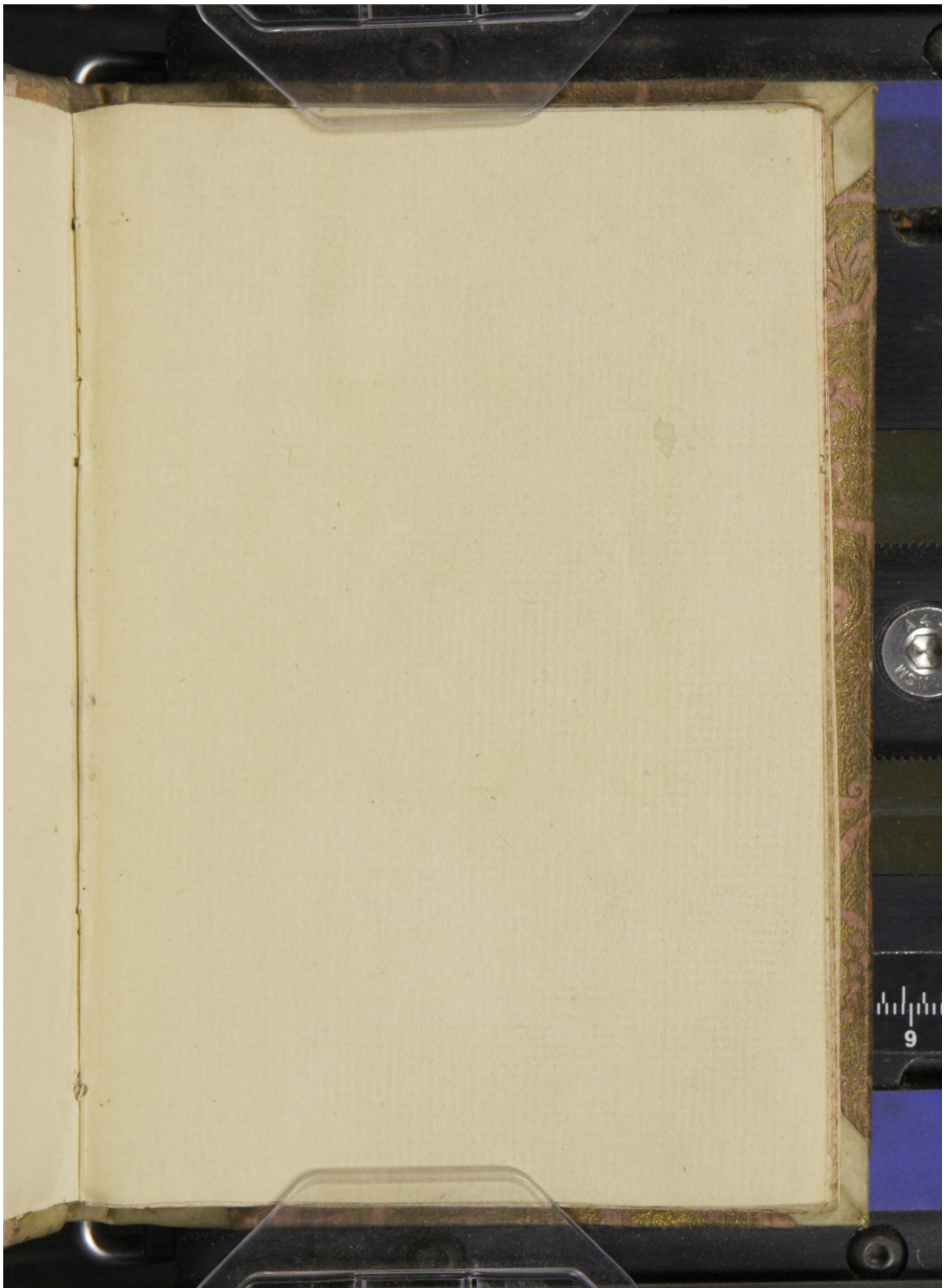

Kay Høegs ebs.

Huorlunde ith Christet Mēniske skal/ paa sin Soteseng/ beskicke sig til Døden/ predicket i Københaffn aff Nico- lao Palladio

Prentet i Københaffn
Anno 1558.

Optima hominis speculatio
Mortis meditatio assidua

Gregorius

sindz

Wij skall frijcte mere for
wor ~~sindz~~ sindz blindh, end
for öijenis ~~blindhed~~

Hugo: Naar woor Sielle
ofsten worden, saa er der
intz som hinder hiernir

Isidorus

Mand maa ~~kommer~~
thend, som wed döden ogrede
till helffuede

O Tĩ icke thend som komer
wed döden ~~tilkommer~~
himmeligh:

Erlig oc velbyrdig mād

Claus Vrne til Belteberg/ Kongel: Ma: tro mand oc Raad/ oc Prouist i Lunde Capitel/ sin gunstige Herre oc besynderlige gode Ven.

Kære Claus Vrne gunstige Herre oc sønderlig gode Ven/ som eder vel vitterligt er / at ith Menniske haffuer besønderlige tuēde stöcker behoff / som hand skal haffue gaffn aff til euig tid. Det første er en ret/ sand/ GudfrYctighed/ Det andet er/ en salig oc Christelig affgang/ aff denne Verden. It menniskis Gudfrycrighed delis i tuende parter. Den første begriber vdi sig en ret hiertens anger oc ruelse / met syndsens affhold / som kommer aff louens Predicken/ naar it Menniske offuer veyer oc betencker syndsens storhed oc mangfoldighed / Guds forferdelige Vrede

 for

for ſyndens ſkyld met alle de Formale-
didelſer ſom ſtaar i Scrifften/ Guds
ſtrenge Dom/Dieffuelens tyrani/helff-
uedis Jld/Den euige Død oc formale-
didelſe etc. Den anden part bebriber
vdi ſig en ſand tro til Gud faders Naa-
de oc barmhiertighed/ ved vor Herre
Jeſum Chriſtum/ huilcken ſom kōmer
aff Euangelij predicken/ſom lyder om
Guds forſet / om Guds vdwelelſe / oc
obenbarelſe/oc hans ſtore Kærlighed/
naade oc barmhiertighed/om vor Her-
ris Chriſti Død oc Pinis fortieniſte oc
verdſkyld/ oc om alle de trøſtelige for-
jettelſer ſom ſtaar i Scrifften. Den
tredie part ſom hør til it menniſkis
Gudfrytighed begriber i ſig en ny lyd-
actighed/at it Menniſke vender aff det
onde oc gør det gode/oc øffuer ſig i al-
le gode gerninger/ Gud til ære oc tack-
ſigelſe/ oc ſin fattige neſte til gaffns/oc
denne part kommer førſt aff Louens
Predicken / fordi alle gode gerninger
begribis i Louen. Der neſt aff Euan-

gelio/

gelio/fordi gode gerninger ere troens Fruct. Her til hører ocsaa de høyuerdige Sacramenter oc idelig Guds paakaldelse etc. Denne Gudfryctighed bør it Christeligt Menniske (effter Guds ords idelig hørelse oc vnderuisning) at øffue sig vdi/sin gandske liffs tid / her paa Jorden. Er det saa hand vil beflite sig der effter / Da bekommer hand (vden tuil) det andet hand skal haffue gaffn aff til euig tid /som er / En salig oc Christelig Affgang /aff denne Verden. Huorledis mand skal paa sin Sotteseng beskicke sig der til/ Det staar korttelig bescreffuit i denne predicken/ huilcken ieg haffuer nu ladet vdgaa/ vnder eders naffn/ til en euig tacksigelse/ for den store trøst oc bestørkelse som ieg tit oc offte haffuer fåget aff eder vdi mit embede/oc for de mange velgerninger i haffue altid beuist mig. Bedendis eder ydmøgelige at i ville tage dette lilde for gode til en anden tid/ ieg kand ydermere beuise mig tacknemmelig

 imod

lmod eder. Vor Herre Jesus Christus/ vere met eder/ oc eders kære Frue/ Fru Anne Grubbe til euig tid / och vnde eder begge/ oc oss alle sammen/ at wi kunde leffue Gudfrøctelige / her i Verden/ oc siden faa en salig Affgang fra denne Verden/ oc en glædelig Opstandelse paa domme Dag/ Amen.

Screffuit i Kø-
benhaffn 16
Feb: Anno
1558.

Eders villige tienere
Nicolaus Palladius.

Post mortis moerorem, dilectio dormit
Døden er dødz mandz frende

113

Huorlunde it Mēniſke ſkal berede ſig til Døden paa ſin Soteſeng.

FOrſt / ſkal it ſiugt Chriſtet Menniſke / paa ſin Soteſeng beſkicke ſit huſſ det beſte hand kand/Skille oc ſkyffte ſit gods imellem ſine Arffuinge/at der ſkal icke ſiden komme kiff/klāmer oc trette/imellem dennem der for/ ſom (diſuer)offte ſkeer/ beſønderlige effter deris Død / ſom haffuer met wret/her i Verden ſamlet meget gods oc penninge tilſammen/ huilcket de lade bliffue her effter ſig/ ſaa at Arffuingene kunde aldrig forligis der om/men leffue / och dø bort met en euig Had oc Affuend til huer andre/ ſaa at det vaare dem bedre de haffde aldrig faait en daler at ſkiffte met huer andre/ da bliffuer det almindeligt ordſpraag ſant. De male queſitis non gaudeat tertius hæres. Naar du ſaa beſkicker dit

 huſſ

huss/ da forglemme icke de fattige/ gør it gaat Testamente/som ocsaa vor Herre Jesus Christus giorde før end hand gick til døden/Giff din Sielesørgere/ oc Kircken noget/kom Schole tiennere oc Børn ihu/ Item fattige hus Arme/ oc de Siuge som ligge i Hospital/ Leg dit gods vel an/ saa at du kant faa tack aff Gud / naar hand mildelig tager imod din fattige Siel. Nøgen komst du hid til Verden / nøgen kommer du her bort igen/oc inted kant du tage met dig aff al verdens Gods/ her haffuer du fundet det/oc her skalt du lade det bliffue/Der vaar en edel Frue i Tyskeland/ der hun laa paa hendis Soteseng/ lod hun antuorde salige Morthen Luther fem hundrede gyldene/ som hand skulde vdskiffte iblant de fattige Studentere som studerede i den hellige Scrifft. Saadanne(Gud vere loffuit)findis end ocsaa nogle i Danmarck aff Adelen/ som hielpe oc styrcke vor Herris Christi Discipeler oc andre fattige / met deris

gods

gods oc penninge/ Gud giffuit at mange andre ville tage effter deris exempel/ Christus vil paa Dommedag tage sig selff det til som du haffuer giffuit hans fattige Lemmer her i Verden/ Jeg vor hungerig/ oc i spiset mig etc.

Til det Andet.

Til det andet/skal it Menniske paa sin Soteseng/betencke om hand haffuer fortørnet nogen/om hand haffuer vrede/had oc affuend i sit hierte til nogen etc. Da skal hand først/ aff hiertet forlade alle dem som hannem haffuer giort til mode / oc bede at Gud vilde forlade dem saadan Synd/som ocsaa vor Herre Christus i sin døds stund bad for sine Fiende. Det er io en forferdelig ting naar it Menniske dør bort/met en dieffuels Had oc Affuend til sin Jeffnchristen/met det samme hiertelau kommer hand at staa for Christi dom Stol/oc kand bliffue det met euindelig fordømt. Thi Gud/ som er kerlighed/ kand icke

 boo

boo i ſaadanne Menniſke / ſom S. Hans ſiger i ſin Epiſtel/Gud er kerlighed/huo ſom boer i kerlighed/hand boer i Gud / oc Gud i hannem. Tuert om beſluttis her aff / at Dieffuelen er had oc affuend/ huo ſom boer i had/hād boer i Dieffuelen/oc Dieffuelen i hannem/de ſom icke ville forlade/de faa icke heller forladelſe aff Gud/oc kunde icke bede deris Pater noſter/rettelig/ Gud forlader dig din ſtore ſkyld/ſom er ſtørre end thi tuſinde pund/ hui ſkulde du icke forlade din Broder eller Søſter/ hundrede penninge/ſom er ekon en liden brøde ſom dig er brøt imod / met den vrede du dør bort met/giffuer du Gud aarſage/til en euig vrede mod dig/Der neſt ſkalt du forbede eller lade forbede dem ſom du haffuer fortørnet/ ville de forlade dig din ſkyld/ gaat oc vel/ ville de icke / da befale din ſag i Guds hender/oc ver glad at du faar alle dinne Synders forladelſe hoſſ hannem. Om denne forligelſe ſom ſkal ſkee her i Verden/

den / taler vor Herre Christus Matth. 5. oc siger / forligis met din Broder men du est paa veyen met hannem / paa det hand skal icke antuorde dig i dommerens hender etc. Item naar du vilt offere din gaffue for Alterit oc du kommer der ihu at din Broder haffuer noget imod dig / da gack først hen oc forlig dig met din Broder / kom saa igen oc offere din gaffue / Det er saa meget sagt / at it menniskis Guds tieniste duer plat inted for hans Ansict / vden saa er / it Menniske forligis først met sin Jenffchristen. Der faare raader ieg huert Christet Menniske / at / stray hand kommer paa sin Soteseng / beflitter sig effter at forligis met sin modstandere / før end hand dør / oc efftersdi mand er wuiss paa dødsens stund / da er det raadeligt / at mand gører denne sin sag klar i tide.

Til det tredie.

Send saa bud effter din Sielesørgere / oc gør din sag klar hoss Gud før

en

end du kommer til hannem/ gør en al-
uorlig Scrifftemaal for Gud oc din
sogne Prest/oc sig saa/ Jeg arme Men-
niske / bekender ieg haffuer (disuer) i
mange tusinde maade offuer traad
Guds hellige bud allesãmen/ ieg haff-
uer icke huldit det minste / end sige det
største/det klager ieg offuer mig selff/
oc gør mig ont aff mit gandske hierte/
oc er det saa Gud vil end nu spare mig
liffuit lenger / da vil ieg hiertelige ger-
ne rette oc bedre mig mod Gud oc min
neste.

See saa tilbage til dit gandske leff-
nit/ oc bekende for Gud at du haffuer
saare ilde skicket dig/oc tenck/ O Herre
Gud huad haffuer ieg offte leffuit vden
al Guds fryct/ forsømmet oc foractet
hans hellige ord / oc inted skicket mig
der effter / inted paa kaldit / priset oc
tacket hannem/som ieg skulde/O huilc-
ke slemme oc vgudelige tancker oc be-
gerelser/ieg haffuer tit hafft i mit hier-
te/tit fuldkommet dem met gerninger/

O min

O min Gud oc Herre/huor mãge gãge
haffuer ieg verit vred/ bandet/oc sen-
det/oc formaledidet min fattige neste/
kiffuit oc trettet met hannem/ fortalet
oc baguasket hannem/oc giort til mode
huad ieg kunde / O huor offte haffuer
ieg bruget wtuctighed met tancker/
ord oc gerninger/oc leffuit i Fraaseri oc
Druckenskaff etc. Summa min Syn-
der ere flere end sands Korn paa haffs
baande / saa at ieg vaar ingenlunde
verd du skulde nu tage mig til Himme-
len/men at du skulde forskiude mig ned
i helffuedis Augrund / Suck oc græd
nu oc fortryde det aff dit gandske hierte
at du haffuer nogen tid syndet oc for-
tørnet Gnd/oc bed om naade oc affløs-
ning/oc anamme saa affløsning aff al-
le dine Synder aff din Sielesørgere /
oc tro at huad hand siger dig til/det er
besluttit hoss Gud i Himmelen oc alle-
Engle / oc anamme det lige som Gud
raabte selff ned til dig aff Himmelen/
Bed der hoss Gud ville trøste dit hier-
te oc

re oc giffue dig sin hellig Aand/oc gøre dig viss paa din salighed formeldelst Jesum Christum. Anamme der hoss det høyuerdige Sacramente/ vor Herris Jesu Christi Legeme oc Blod / met it trofast Hierte/at Gud haffuer io visselige beuist dig sin Naade / forladet dig alle dine Synder / oc vil anamme din Siel til sig/i det euige liff oc salighed/ tacke Gud for denne store naade hand beuiser dig.

Til det Fierde.

Naar du est forligt met Gud/oc est viss paa at naar du giffuer din Aand op/da skulle de hellige Engle følge din Siel heden til det euige Liff. Saa sig da al din Slect oc Venner gode nat/efftherdi du skalt fare bort/aff denne Verden/oc kommer icke igen før Domedag/ Husbonden skal sige Hustruen gode nat/Hustruen Husbonden/oc sige/haffue nu mange gode neter / min hiertens Mādlille oc tack for alle velgerninger/

min

min rette Brudgom Jesus Christus vil nu haffue mig til sig/som haffuer giff-uit sig selff i døden for mig/oc igenløst mig met sit egit Blod/hand vil nu ta-ge mig/ sin Brud hiem i sine euige Tabernacheler/ oc Boliger/Der ville wi begge (met Guds hielp) vere hoss huer andre til euig tid. Item/ Sig saa denne gandske Verden gode nat/ met alle Creatur/oc sig saa gode nat Soel/ Maane/oc alle Planeter/gode nat al-le fire Elmenter/ haffuer gode nat/ Skoue/Marck/ Haff/oc alle leffuẽdis Diur som krybe paa Jorden/ gode nat Huss oc Jord/Sølff/Guld/ oc pennin-ge/oc haffuer tack for den tieniste i haff-ue giort mig i denne Verden etc.

Nota

f. dali

Til det Femte.

Affuent saa din hu oc sind fra alle forgengelige/ forfengelige /oc timelige ting/som er i dẽne Verden/oc lad din tancke/oc omgengelse vere op i Him-melen/ der som du acter at fare heden

før

før du seer dig om/ Thi det er en farlig ting at bemẽge sig i sin siste tid met timelig Handel/ oc haffuer saadant kerere end det euige liff. Det vaar en quinde sõ saad oc græd offuer hendis siuge Mãd/ da sagde manden/ du tørst icke ved at græde/ thi du haffuer nock at pryde dig met/ men ieg maa vel græde/ at ieg skal nu bort fra det megle Guld/ Sølffue oc Klenodiger som wi haffue samlet/ Jeg kende en rig Bonde i Tyskeland/ der hand skulde dø/ da lod hand hente til sig en hal skeppe fuld aff Daler/ oc laa oc vende der iblant til hand gaff sin Aand op/ saa nødig vilde hand skillies fra dem. Jtem det vaar en rig Mand/ forlod sig paa Rigdom oc vaar kødelig tryg der offuer/ den tid hand bleff siug/ sende hand bud til Docteren i læge Kaanst oc begerede hielp mod døden/ Der hand kom oc ransagede hãs Siugdom/ da sagde hand at hand viste hannem ingen raad/ saa lod den rige Mãd/ hente it Skrin fuld met Guld oc Daler

ler / oc bad Docteren skulle tage huilc-
ken posse hand vilde / om hand kunde
hielpe hannem / da suarede Docteren
atter igen / at hand kunde hãnem ingen
hielp / saa spøtte den siuge i Skrinet paa
penningene / oc sagde / Tui dig / huor
meget haffuer ieg huldit aff dig / oc for-
lat mig paa dig / oc du kant icke nu i dẽ-
ne nød hielpe mig? See her haffue wi
exempel / at wi maa see / huor farligt
det er / at haffue denne verdsens forgen-
gelighed for megit ker / heller ocsaa
haffue det i hu oc sind i vor siste tid /
Tenck da ved dig / Jeg haffuer nu an-
det at tage vare oc skøtte / end saadan
forfengelig tingist / det gelder nu om
min Siels salighed / oc euige Velferd
tec. Bed da / oc sige saa / O Herre / tag
nu al den del fra mig / som kand drage
mig fra dig.

O Herre / her seer du mig nu i
min alsom største død oc Nød / hielp mig
til liffuit fra denne død.

 Til

Ora

Til det Siette.

Lig siden met it roligt hierte och forbid taalmodelige den tid oc stund paa huilcken Gud vil kalde dig bort aff denne dødelige Verden / Och naar dit Legemme brender aff hede / suier / oc vercker / oc du finder suare sting til dit fattige hierte / oc bliffuer forsmectet io mer oc mere / da tenck at Guds Søn lide tusinde gange mere for dine Synder / oc vaar offuer maade taalmodig i sin Siugdō / Tenck din pine faar snarlige ende / saa stunder euige glæde til / som S: Poucl siger til de Rom: i det viii. Cap: Sig fordi saa / O Herre / brend ekon / stick oc slaa ihiel denne syndige Krop / men beuar dog min fattige Siel. Naar du ligger saa oc bider effter dødsens Time / Da sig tit saadanne ord aff hiertit / Saa elste Gud Verden / at hand gaff sin enborne Søn / at alle de som tro paa hannom skulle aldrig fortabis men faa det euige Liff / Jeg er Opstan-

Opstandelsen oc Liffuit/huo som troer paa mig / endog hand døer / da skal hand leffue.

Item / huor som ieg er der skal min tienere ocsaa vere.

Item / Jeg begerer at aff skillis met dette Legemme och vere hoss min Herre Jesum Christum.

Det er tilhørligt / at dette syndige Legemme skal nedslais Roma: vi.

Item / Jeg ved at min genløsere leffuer/och at ieg skal opstaa paa den yderste dag/ Job: xix.

O Herre Jesu Christe / du raabte paa Kaarssit / min Gud / min Gud / huor for haffuer du forlat mig/ forlade mig icke helder nu i denne min døds nød.

O Herre Jesu Christe du sagde paa Kaarssit/til Røffueren / J dag skalt du vere met mig i Paradis/ vnde mig ocsaa i dag at vere hoss dig i det euige Paradis.

O Herre/du sagde paa Kaarssit/ Fader i dine hender befaler ieg min Aand/ lige saa befaler ieg nu min arme Siel i dine hellige Hender.

O himmelske Fader/ tag mildelige imod min fattige Siel/oc giff mig en mild Helsot och salig Affgang fra denne Verden.

Til det Siuende.

Om saa er/at dødsens Tid forhales/ effter som it Menniske er bleffuit forligt met Gud/oc haffuer saa beredt sig til Døden/ som sagt er/ Tunc accedit Tentator/ Da kom̃er vden tuil Dieffuelen met sine suare fristelser/ och gloende skud/ bruger al sin Kaanst/ at hand kand komme ith armt Menniske til at falde i mishaab / heller gøre hannem tuilraadig/ Thi friste hand Guds Søn Da sparer hand icke heller oss/ oc da er der ingen anden raad til/ end at trøste oc verie sig met Guds Ord. Her om haffue wi ith merckeligt exempel som

som: skede for nogle Aar siden i Tyske-
land / vdi en Stad som hider Friborge /
Der laa i en Stuffue Husbonden / och
Hustruen for døden huer i sin seng / hart
mod afften kom Dieffuelen ind til dem
i en sort Blaamands skickelse / oc haffde
i den ene haand huit Perckement / och i
den anden haand Pen oc Bleck / oc sag-
de til dem / hør i thu Mennniske her lig-
ger / i skulle vide at ieg er vdsent aff
Helffuede til eder at scriffue alle eders
Synder som i haffue giort fra eders
barn doms tid til denne stund / oc naar
ieg haffuer screffuit eders Synder / saa
skal ieg vise eder dem / oc siden skal ieg
tage eder ned met mig til Helffuede.
Der Hustruen det hørde / da begynte
hun at raabe och skrige / Men manden
vaar beder vnderuist i Guds Ord / der
faare bad hand Dieffuelen sette sig ned
at scriffue / oc sagde / scriff dette / Quin-
dens Sæd skal sønder knuse Hugor-
mens Hoffuit / Dette er Guds Ord / oc
den første foriettelse Gud gaff Menni-

 sken

sken om vor Herre Jesu Christo / som skulde befri menniskens Slect fra Dieffuelens mact / oc fordømme Dieffuelen til Helffuedis Affgrund / Dette kūde hand icke scriffue eller taale / Men brød strax gennem Veggen och foer bort och lod de arme Menniske ligge i fred.

Lige som Sathan kom den tid / synlige til de thu siuge Menniske / saa kommer hand ocsaa tit wsynlige i dag til mange Menniske paa deris Sotteseng / oc frister oem / oc da skal mand vertie sig met den hellige Scrifft / som denne siuge Mand giorde / oc som vor Herre Christus giorde selff i Ørcken Matth: iiij.

Først kommer hand it siugt Menniske til at forskreckis for dødsens skickelse / at hand skal saa tencke / O Herre Gud / huad vil det gaa hart met mig før end min Siel skillis fra mit Legemme / Før end mit hierte oc øyne brøste sønder / saa tencker hand der hoss huor-
ledis

ledis de løffte hannem død aff sengen paa gulffuit / legge hannem i Kisten/ bære hannem til Graffue/ legge hannem ned i Graffuen / kaste Jord paa hannem/lader hānem/ligge oc raadne der/ oc ingen acter hannem mere. Item/ hand tencker/Jeg skal nu aff denne Verden/heden i en anden Verden/til it andet sted/huo ved huorledis det haffuer sig der/ huorledis de ville tage imod mig etc.

Mod denne dødsens Forskreckelse/skal mand først husuale sig/met den skøne Opstandelse som skal ske paa domme Dag/vdi huilcken vore forderffuelige Legemme skulle bliffue Jesu Christi ærefult Legemme ligt. Der nest skal mand trøste sig der met at formedelst Døden/ bliffue wi aff met al vor Jemmer och nød/ som wi lide i denne Verden/oc der om / bede wi daglige i vor Pater noster,/fri oss fra det onde etc. Til det tredie / skulle wi trøste oss mod dødsens Forskreckelse/ met

 den

den store oc wbegribelige Glæde / som oss skal vederfaris i himmerigis Rige naar wi dø bort aff denne Verden i troen til Jesum Christum / Som der staar i Psalmen/At helligens Dø/er en dyrebar ting for Guds Ansict/ oc io lenger wi ere her / io mindre wi haffue aff himmerigis Glæde/som mange Guds Helligen haffue verit vdi nu i hal siette tusinde Aar.

Den anden Dieffuelens Fristelse.

Kand ske du est icke vdualt til det euige Liff. Gensuar.

Gud haffuer vdualt alle dem som troer oc forlade sig paa hans Søn Jesum Christum/Jeg troer ocsaa paa Jesum Christum/der faare er ieg vdualt til det euige Liff.

Saa siger S. Pouel til de Epheser i det j. Cap: Gud vdualde oss i sin Søn før end verdsens Grundual bleff

lagt.

lagt. Item/ Roma: viij. Saa mange som Gud vdualde/dem lader hand kalde formedelst sit ord/ Saa mange som lade sig kalde/de ere vdualde til det euige Liff/ Jeg haffuer tit gaait til Kircke oc ladet mig kalde formedelst Guds Ord/ der faare er ieg vdualt etc.

Guds Foriettelser om syndernis Forladelse ved Jesum Christum ere almindelige/ oc høre alle de Menniske til som anamme oc tro samme foriettelser. Jeg lycker mig ocsaa ind i samme foriettelser oc anammer dem met min tro/ Der faare er ieg ocsaa i de vdualdis tal/ oc bekender at Guds Søn haffuer dyre nock igen løst mig.

Den tredie Fristelse.

Kand ske Gud kender dig icke/ eller ocsaa acter dig inted.

Gensuar/ Gud kende mig oc actede mig/den tid hand skabte mig/ och gaff mig liff oc Aand/ oc fødde mig i

 moders

moders liff / Saa sagde hand til Hiere-
remiam / førend ieg skabte dig i mo-
ders Liff / da kende ieg dig / Det samme
bekender ocsaa den hellige Dauid i den
cxxxix. Psalme.

Item / Gud kende oc skøtte mig den
tid hand anammede mig til sit Barn i
Daaben / och begaffuede mig met den
hellig Aand.

Item / Gud kende mig saare vel / i
det hād haffuer saa offte talet met mig /
oc trøstet mig met sit salige ord / oc ieg
haffuer ocsaa tit talit met hannem i mi-
ne daglige Bøner.

Item / hand kender mig vel / i det
hand haffuer tit ocsaa i scriffte Maal
affløst mig aff alle mine Synder / och
ieg haffuer anammet hans kere søns
Legemme oc Blod / oc tit siungit han-
nem loff oc tacksigelse ocsaa i min sogne
Kircke oc obenbarlige bekendt / at ieg
kender hānem vel / Hui skulde hand icke
kēde mig igen / ocsaa i denne min største
dødz nød / i huilckē ieg rober om hielp /
hand

hand siger io selff/ Jeg er met dig mit i din modgang.

Item/ Herren er nær alle dem som paa kalde hannem.

Item/ vor Herre Christus siger Johan: xvij. Jeg haffuer ingen mist aff dem du haffuer giffuit mig. Item/ Johan: x. Jeg kender mine Faar oc ved at kalde huer ved sit naffn.

Item/ ingen skal røcke dem aff mine hender. Oc S: Pouel siger / Herren kender vel de som hannem til høre/ och deris naffn ere screffne i den euige liff Bog / Suar Dieffuelen her met / saa maa hand giffue tabt i denne fristelse oc du faaer selff en hiertens trøst der aff.

Den fierde Fristelse.

Kand ske/ dine Synder ere saa store oc saa mange at Gud vil icke tage dig til naade/ du est fordømpt etc.

Gen

Gensuar. Aldrig ere dine Synder saa store vilt du gøre Pænitentz oc begere naade / Da skal dig vederfaris naade/Gud vil tusinde gãge helder forlade dig dine Synder oc tage dig til naade/end du vilt begere det aff hannē/ Den hellige Scrifft er fuld aff vindisbyrd her om. Vor Herre Christus siger/ kommer hid til mig alle i som ere besuarede / ieg vil vederquege eder Matth: ij. Item/Skulde icke Christus saa lide och opstaa aff døde igen och lade predicke i hans naffn Anger och syndernis Forladelse. Item Gud suerer selff oc siger/Saa sant som ieg er en leffuendis Gud / da vil ieg icke nogen synders død etc.

Oc Dauid siger/lige som en fader forbarmer sig offuer sit Barn / saa forbarmer ocsaa Gud sig offuer dem som hannem frycter/oc saa høyt som Himmelen er fra Jorden saa meget større er hans naade end vore Synder. Item/ Strax som ieg bekende mine Synder

for

for dig/da forloſt du mig mine miſger-
ninger. Oc S: Pouel ſiger/ Guds
Naade offuer gaar Synden etc. Trøſt
dig met ſaadanne ſententzer aff Scriff-
ten / imod din ſyndernis ſtorhed och
mangfoldighed.

Oc end dog Dieffuelen oc dit egit
hierte ſiger at du eſt fordømpt for dine
ſynders mangfoldighed / da trøſte dig
met Chriſti egne ord / Huo ſõ troer paa
mig/ den ſkal icke fordømmis / och S:
Pouel: ſiger Roma: viij/Der et intet
fordømelſe dem ſom ere ind plantede i
Jeſu Chriſto.

Item/ Jeſus Chriſtus er kommen
til Verden ſalig at gøre ſyndige Men-
niſke / til Timoth: j. Cap: Vilt du
haffue exempeler / da ſee til Adam/
Dauid/Manaſſen / Petrum/ Paulum
Magdalene/oc Røffueren paa Korſſit/
Summa/Gud haffuer aldrig aff ſagt
ſin naade for noget Menniſke ſom haff-
uer begerit naade.

Den

Den femte Fristelse.

Kand ske/ieg kommer til Helffuede. Gensuar/ Jesus Christus vor i Helffuede/ oc offuer vand Helffuedis Mact/ saa ingen aff de Menniske skulle kōme der heden som tro paa hannem / Men om alle dem siger hand saa/ Huo som tror paa mig/ den skal haffue det euige Liff.

Item/huor som ieg er der skal min tienere ocsaa vere. Christus er icke nu i Helffuede / men i himmerigis Rige hoss Guds høyre Hand / Der skal ieg ocsaa vere naar ieg giffuer min Aand op.

Den siette Fristelse.

Kand ske/naar ieg er død och raadnet i Jorden/ at ieg staar aldrig op igen aff døde.

Gensuar. Christus siger/Joha: vj. At de som ligge i deris Graffuer skulle

høre

høre menniſkens Søns Røſt och ſaa ſkulle de ſtaa op. Item / Huo ſom tror paa mig/den ſkal haffue det euige Liff/ oc ieg vil opuecke hannem paa den yderſte dag. Item/Gud vil vdſende ſine Engle/ſom ſkulle ſamle til Dommen/alle ſine vdualde / Saadant beuiſte Guds Søn ſelff her i Verden/ den tid hand reyſte Menniſker op aff døde oc hand ſtod ocſaa ſelff veldelige op fra de døde/ och mange Helligen ſtode op aff døde/den tid Chriſtus døde paa Kaarſſit och ginge ind i den hellige Stad. Du ſkalt tro at for Gud er intet vomueligt/hand ſkabte Himmel oc Jord met ſit ord aff intet / det bekēder du i din tro/ Jeg tror paa Gud Fader alſommegtiſte. Kunde icke Gud gøre større ting/ end wi kunde begribe/ da vaar hand icke Gud.

Saadan vor Opſtandelſe aff døde ſtadfeſtis mange ſtede i den hellige Scrifft. Och S: Pouel ſiger / Ath paa domme Dagen de

ſom

som da soffue skulle først staa op/ oc dē som da leffue skulle met dem optagis i Skyerne hoss hannem.

Item/ Christus skal gøre vore forderffuelige Legemmer lige sit egit herlige Legemme.

Nu saais vore Legemme i vanære/men da skal det opstaa i herlighed/ nu saais ith forkrenckeligt Legemme/ men da opstaar it vforkrenckeligt Legemme / Nu saais it dødeligt Legemme/men da skal opstaa/ ith vdødeligt Legemme etc.

Mors Item/Trøst dig ocsaa der met/at Døden formedelst vor Herre Christum haffuer mist sit naffn / och kaldis icke død/men kaldis en sød søffuen/ro och huile vdi huilcken ith Christet Menniske som er tret aff denne Verden leggis heden vdi/oc skal opueckis paa domme Dag met it skønt forklarit Legemme.

See saadanne oc mange andre fristelser pleyer Dieffuelen ath friste arme siuge Menniske met paa deris Sote

seng

seng imod de skulle dø/oc saa skal mand
verie sig met Guds Ord oc offuer vin-
de saadane fristelser / oc der hoss raabe
til Gud om hiel oc bistand/ och sige/ O
Herre forbarme dig offuer dit arme
Creatur/oc kom mig til hielp snarlige i
disse farlige oc skreckelige fristelser/red
min Siel i denne store nød fra de grum-
me helffuedis Hunde.

O Herre Jesu Christe forøgge oc
stadfeste min tro/at ieg icke falder i miss-
haab om din barmhiertighed oc naade/
O Herre lad icke dine hellige Euan-
gelii Forjettelser komme aff mit hier-
te/Du est min eniste trøst oc haab/ stat
nu hart met mig i denne angist/ Lad
icke min arme Siel komme i de grum-
me fienders Hender/ oc vnd dem ingen
mact offuer mig/ Men betee mig din
hielp oc naade i denne stund/Thi du est
min salig gørere oc frelser Mãd alene.

O Herre/vig icke nu langt fra
mig/fordi Angest oc Nød er mig nær/
ingen kand hielpe vden du alene/Jeg er

vdøst lige som vand/oc mine been haff-
ne giffuit sig fra huer andre / och mit
hierte er blessuit i mit Bryst lige som
smeltit Vox.

Gør det icke for langt met mig/
Thi ieg er plat macte løss. O Herre/
vederquege min fattige Siel / och før
mig paa den rette vey/ oc bliff hoss mig.

Til dig opløffter ieg min Siel/
min Gud/ieg forlader mig paa dig/lad
mig icke beskemmis/ Mit hiertis An-
gist er stort / hielp mig aff denne min
nød/min salighed staar i dine hender/
hielp mig formedelst din naade/fryct oc
beffren er kommen offuer mig/och for-
skreckelse er offuerfaldet mig / Giff act
paa mig / stat met mig / och holt min
Siel ved mact/ Jeg haffuer al min til-
flucţ vnder dine Vinger.

Der til met ere disse effter-
følgende Psalmer saare trøste-
lige at læse for den som
ligger i døds nød.

Den

Den 5. 6. 7.18. 23. 25. 42. 56. 63. 86. 103 130. 141. 143. Psalme. Item/ Konge Ezech. Bøn som staar scriffuit Esa. 28. Item/Det 14. 15. 16. 17. Capitel: i S: Hansis Euangelio.

Item/Det viij. Cap: til de Rom: Item / Det 11. Cap: Joha: om Lazaro.

Dette leffnit er intet andet end it Fengsel/besuaring/Elendighed/ Farlighed/Møde/Arbeyde/Wlyst/Synd/Siugdō/ Fristelse/oc idel Kaarss/paa huilcket alt sammen / døden forskaffer oss hellig afften.

Dødtzens dag er bedre end fødsels dagen Eccle: vij. Fordi paa din fødsels dag est du kommen i kuld/ hede/ Hunger/Tørst/Synd oc Elendighed/paa din døde dag/bliffuer du frelsit fra al legemlig och Aandelige nød. Dødē er vel haardere end nogē plage

kand vere/Men det varer icke lenge/det er snarlige offuer standen. Met Guds naade och hielp/kant du bryde dig igen- nem oc dricke denne Kalck.

Her til dags haffuer du verit lige som du vaare død/nu skalt du først be- gynde rettelige at leffue/ Thi døden er Dørren til det euige Liff/oc en begyn- delse til opstandelsen/ och en forløsning aff al Jemmer oc nød/

Befinder du i din døds stund lige som alle Creature vaare imod dig/och lige som Gud siuntis ocsaa selff at vere vred paa dig/oc om dig tyckis lige som alle Dieffle vaare omkring dig/ Saa acte slet intet saadanne tancker/ lycke øyne oc sind til/ oc holt fast ved troen oc det hellige Euangelio/ saa er der ingen Dieffuel der dig kand om støde/ forlad dig paa Gud oc ver ved it frit mod/kast al din omhygelighedpaa hannem/ fordi hand sørger for dig.

Tro det S: Pouel siger til de Rom: i det viij: Cap: Ath ingen be- drøbelse/

drøffuelse / Angist / Forfølgelse/ Hun-
ger/ Farlighed/Suerd/Siugdō/ Død/
onde Engle / skal kunde skilie dig/ fra
den kerlighed som Gud elsker dig met i
vor Herre Jesu Christo.

Tenck icke aleniste paa Døden/
Men vendt din hu oc sind/der fra/ oc
beskue Jesum Christum / Først saadan
som hand hengde paa Kaarssit/ Blo-
dig / met sine fem Saar/ och gaff sin
Aand op/huor met hand slo vor død
ihiel/saa at den bliffuer oss wskadelige/
om wi beskue den salige Christi Død/
met en Christelig troens øgen/ Da er
skiult i samme død / vor euige Liff.
Den hellig Aand siger i Epistelen til de
Heb: i det ij. Cap: Christus haffuer
aff Guds naade for alle smaget døden.
Item / Christus er bleffuen ith sant
Menniske/ paa det ath hand ved sin
død/ maatte tage macten fra hannem
som haffde dødens vold / det er/ fra
Dieffuelen/oc forløse dem som fryctet
sig for døden. Item/ ij. Timoth: j.

Christus bort tog døden/ och indførde det euig Liff obenbare i liusit/ Der hoss/naar du beskuer saa Christum paa Kaarssit/ Da kom ocsaa i hu at hand betalede oc giorde fylliste for alle dine Synder/ stillit Guds vrede tilfreds/ oc befriet dig fra Dieffuelen/ oc Helffuede. Herren(siger Esaias) lagde paa hannem alle vore Synder/ och formedelst hans Vunder ere wi bleffne helbrede giort/ Hād hēgde der paa sit høye Altere mellem Himmel och Jord met det smøcke/ oc prydelse/ som hans kere Fader saare vel behagede/ som vor hās blaa oc blodige Legemme/ hans torne Krone/ och blodige Saar i hender/ føder/ oc side/ som hand haffde veluillige tagit sig til for vor skyld.

Hand lidde det paa Liff oc Siel/ som du oc ieg skulle haffue lid til euige tid/ hand smacte den euige Død i Urtergaarden oc paa Kaarssit/ paa det du skulle icke smage den til euig tid/ hād saa met sine øyne/ sine grume Fiender Dieff-

Dieffuelens Lemmer / paa det du skulde icke see Dieffuelen til euig tid.
Hand hørde met sine øerne / sine fienders skreckelige raaben/bespottelse/ och domsens Sententze/paa det du skulle icke høre til euig tid/ alle onde Aanders forskreckelige raaben och skrigen/ hand smagte met sin tūge Edicke oc Galde/ paa det du skulle icke smage gloende Suaael och Beg i Helffuede til euige tid.

Hans gandske Legemme bleff ønckelige stunget oc slagit blaa oc blodig/ paa det du skulde icke stingis oc slais aff alle Dieffle til euig tid. Hand hengde met sit hoffuit opuent til Himmelen paa det hand ville bede for dig och forlige dig met Gud/oc sider ocsaa ret nu hoss hans høyre Haād oc beder for dig. Hans Fødder vore neduent til Jorden/ paa det hand ville sønder trede Hugormens hoffuit / Hand hengde / met vdracte Arme / paa det hand ville tage alle Menniske i faun /. ach de

 skulle

skulle alle haffue gaffn aff hannnem som hand selff siger / kommer hid til mig alle som ere besuarede etc.

Beskue saa Jesum Christum paa Kaarssit/da faar du paa din Soteseng en euig Trøst der aff / Som den hellige Bernhardus siger/En angerfuld Syndere kand ingen vissere trøst faa/ vden aleniste i vor Herris Jesu Christi Saar.

Betenck ocsaa her hoss/huorledis vor Herre Christus bleff taget aff Korsit/oc lagd i Graffuen/oc da bleffue alle dine Synder begraffuit met hannem/saa at de skulle aldrig komme mere for Guds Ansict/ Thi de ere skiulde i vor Herris Christi Graff. Til det siste/saa kom ocsaa vor Herris Christi ærefulde Opstandelse/oc Himmel Ferd i hu/oc tro at du haffuer der met/faait en euige Seeruinding offuer alle dine Fiende/oc tro at du skalt ocsaa opstaa aff døde/ oc opfare til Himmels met hnanem oc besidde det euige Liff.

Gud

Gud ske euig loff oc Tacsigelse/ som haffuer giffuit oss Seeruinding/ ved vor Herre Jesum Christum/ oc vnde oss alle sammen/ en salig oc Christelig Aff- gang aff denne Ver- den Amen.

Trøst oc husualelse vdi Korss oc modgang.

Først skal it Christet Menniske vide at det er Guds gode villie at hand lider Kaarss oc modgang/ oc hand ved saare vel huorledis dig lider/ vor Herre Christus siger/ Der skal icke fal- de ith haar aff dit hoffuit/ vden din himmelske Faders villie. Item/ Psal: 90 Jeg er met dig i din modgang/ hand seer til dig/ lige som en moder seer til sit siuge Barn/ oc vederqueger det etc.

Der nest skalt du ansee Guds be- falning/ at du gerne berer Korssit her i

 Verden

Verden met hans kere Søn vor Herre Jesu Christo/ som hand siger/ huo som vil vere min Discipel hand skal tage sit Kaarss paa sig oc følge mig effter.
Jtem/ En Discipel er icke bedre en sin Mester / en Suend er icke ypper mere end sin Herre. Det er io tilbørligt at Suenden skal icke haffue bedre dage end sin Herre/ Det stadfester S: Pouel til de Rom: i det viij. Cap: Oc siger/ Oss bør at vere Guds Søns Billede lig. Jtem / S: Peder siger 1. Pet: 2. Christus er pint for oss/ oc haffuer effter ladet oss it Exempel / ath wi skulle efterfølge hans fodspor.

Est du siuger/ Christus vor ocsaa siug/ oc saa suarlige siug/ at hand suete Blod der offuer.

Est du bedrøffuit/ Christus vor meget mere bedrøffuit/ som hand selff beklagede/ Min Siel er bedrøffuit ind til døden.

Est du fattig/ Christus Jesus vor saa armer/ at hand haffde icke saa meget hand kunde helde sit hoffuit til/ som hand

hand selff beklagede. Bliffuer du be-
spottet / Christus bleff ocsaa haanlige
bespottet / besynderlige Langfredag
nat/ oc paa Kaarssit. Fristis du aff
Dieffuelen/ Christus bleff ocsaa fristit
aff hannem i atskillige maade/ Matth:
iiij. Lider du Vold oc Wret/Chri-
stus Jesus lidde ocsaa Vold oc wret / i
det han bleff wskyldelig pint/och ihiel
slaget/ At vor Herre Christus forsøgte
saadant her i Verden/ det bescriffuis i
Epistelen til de Hebreer i det v. Cap:
Christus er forsøgt i alle maade / lige
som wi / dog/vden Synd: Der faar/
naar dig vedefaris noget Kaarss och
modgang/ da tenck / Nu gaar det mig
met lige som det gick min Herre Jesu
Christo met / Jeg er io icke bedre end
hand er / hand baar Kaarssit oc en torne
Krone her i Verden/hui skulle ieg icke
ocsaa lide saadant.

Til det tredie/kõme i hu at Kaarssit
er dig saare nyttelig/ til ath gøre en al-
uorlig pænitentz/oc til at spege dit kødz
oc blodz onde lyste/oc begerelser/oc ath
dempe Synden. Saa

Saa ſiger S: Pouel / Wi ſtraffis aff Herren / paa det wi ſkulle icke fordømmis met denne vgudelige Verden. Det er mig gaat (ſiger den hellige Dauid) at du haffuer ydmøget mig etc. Ver fordi taalmodig vnder Kaarſſit / effterdi du vedſt at Kaarſſit er dig nytteligt. De ſom elſke Herren ſkal altingiſt komme til gode ſiger S: Pouel til de Rom:

Til det fierde / Raab til Gud i din modgang / oc bed hānem forleſke / oc formilde dit Kaarſſ / och giffue dig taalmodelig der vdi / Det befaler hand ſelff / oc ſiger / kald paa mig i din nød oc trang / oc tro ath hand vil ocſaa høre oc hielpe dig / ſom hand loffuer / oc ſiger / Saa vil ieg hielpe dig / ſaa at du ſkalt priſe mig / Oc der for trycker hand oſſ met Kaarſſit / paa det wi ſkulle nødis til at raabe til hānem om hielp / Thi / naar det gaar oſſ vel met / da glēme wi hennem / Der for ſiger Dauid / Den tid ieg lidde Tribulatz / da

raabte

raabte ieg til Herren. Nød oc Trang lerer folck at bede/ lige som nød kender nøgen Quinde til at spinde. At mange siuge oc vsle Menniske løbe til Jesum her i Verden och søgte hielp hoss hannem / det tuingde deris egen nød dem til.

Til det femte/ Naar du lider ont her i Verden/ oc du est der hoss Gudfryctelige/ Da trøst dig der met/ at du haffuer hoss dig selff/ it vist vidnis byrd om det euige liff/ Thi det hører til Guds Retferdighed/ ath det skal gaa de vgudelige ilde met/ oc det skal gaa de fromme vel met/ Nu lide de fromme megit ont her i Verden/ oc det gaar de onde vel/ der for vil der komme en tid / paa huilcken de gode skulle befries fra alt ont/ oc de onde skulle lide pine oc skraff/ Exempel haffue wi der om/ i den vgudelige rige Fraadsere/ och den arme Lazaro/ Oc det vaar de hellige Martyrers største trøst i deris pine/ ath de saa hen til Guds Forietteelser/ om det

euig

euige Liff/oc vaar viſſe paa/at det ſkulle der gaa dem vel met.

Til det ſiette/Trøſt dig der met/ at denne pinactelighed/er intet at ligne ved den offuer maade herlighed ſom ſkal obenbaris vdi oſſ. Rom: viij. Effter en liden kaarſens tid/følger en euige herlighed/hoſſ alle Chriſtne Mēniſke/ Kaarſſit faar ſnarlig ende/Men herligheden och glæden varer til euige tid. Det ſom er endeligt/er intet/naar det lignis ved det ſom er wendeligt/ Det er lige ſom mand vilde ligne en taar vand/ved it ſtort Haff/ Der faar/ naar det gaar dig her ilde met/ da ſee op til Himmelen / och tencke huilcken herlighed der er beuard til dig i de euige Bolige/huor faare vilde du icke da vere en liden ſtund taalmodig?

Til det ſiuende/J din modgang/ ſee hen til Himmelen oc Jorden oc alle Creatur/ huorledis de ere i angiſt och nød met dig/oc ville gerne befries(ſaa vel ſom du) aff den Banghed oc Trel-

dom

dom de ere vdi/Som S: Pouel beskriff-
uer til de Rom: i det det viij. Cap:

Til det ottende/ See hen til alle Helligen som haffue verit fra verdsens begyndelse/ huilcke Marterer de haffue verit i denne Verden/oc de vaar aligeuel Guds vdualde Børn/ huilcket Kaarss Adam oc Eua lidde i ni hundrede Aar/ Der til met/ de hellige Patriarcher/ Propheter/ och Aposteler/ Ja Christus maatte selff bære Kaarssit/ oc hans kere moder Maria.

Naar du lider noget/ da tenck ath du est i orden met dem/De ginge ind i himmerigis Rige ved stor Tribulatz/ saa skalt du lige saa gøre/ Tacke Gud/ oc ver glad/at den euige Kaarss och pine er tagit fra dig/ formedelst vor Herre Jesum Christum/ Hand haffuer tagit den store wlidelige Kaarss fra oss/ oc lagdt oss en liden timelige tønge paa igen/Som hand selff siger Matth: xj. Mit Aag er lideligt/min Byrde er lær. Her met haffue alle Helligen trøstet

sig

sig i deris Kaarss oc nød. Der faar/
huo som nogen Kaarss oc modgang ve-
derfaris/ den skal icke vere mistrøstig/
Men søge hielp oc redning hoss Gud/
oc aff den hellige Scrifft/ saa for-
mildis oc lettis kaarssens
byrde/ oc da kommer
troen/ haabet/ oc
taalmodighed/
i hiertit.

Hvad gud forseer
det wisselig skeer
Effter guts begeer :—

O gud unde sa skicke os
paa den [illegible],
Erlig at leffue och christe-
lig [illegible]

Haffde Angnis [illegible]
ycke Eva giet det
dyjlige eb[illegible], da haffde
hun icke begeret det